

Introduktionsdokument till evaluering och monitorering av havsplaneringen

Oktober 2020

Mari Saario, Fanny Suominen, Anu Vaahtera
Gaia Consulting

Elisa Lähde, Tuuli Rantala
WSP Finland

HAVSPLANERING

EUROPEISKA HAVS-
OCH FISKERIFONDEN

EUROPEISKA HAVS- OCH FISKERIFONDEN
FINLANDS OPERATIVA PROGRAM
2014-2020

gaia

wsp

Innehåll

1. Inledning	3
2. Monitorerings- och evaluerings modellens mål	4
3. Metodbeskrivning för monitorerings- och evalueringsmodellen	4
4. Målen för monitorering och evaluering	8
5. Anvisning för genomförande av monitorering och evaluering	9

1. Inledning

För verkställandet av havsplanerna är konsekvensuppföljning och -bedömning viktiga för att man ska kunna granska hur effektiva åtgärderna är och följa upp förändringar i miljöförhållandena och användningen av havsområdet samt bedöma om planerna har varit lyckade.

Havsplaneringsprocessen kan stödas med både en kvantitativ och kvalitativ bedömning.

- Kvantitativa bedömningar ger ofta resultat som kan jämföras över tid. Bedömningen förutsätter att målen för havsplaneringen kopplas till lämpliga indikatorer som kan användas för att mäta och bedöma hur effektiva åtgärderna är över tid. Ett villkor för en kvantitativ bedömning är att det finns tillräckligt högklassiga och jämförbara numeriska data att tillgå.
- Kvalitativa bedömningar baseras antingen på en egen bedömning av hur arbetet framskrider eller på externt verifierbara, förverkligade förändringar. De här kan kartläggas till exempel med olika kontrollistor, ja/nej-frågor eller enkäter om huruvida verksamhetsmiljön har förändrats i rätt riktning. Dessa enkäter riktas till experter och intressenter.

- I havsplaneringen är målet för bedömningen att mäta de viktigaste delarna i och resultaten från planeringsprocessen, vilka i bästa fall kan kvantifieras till kvantitativa indikatorer.

- En kvalitativ bedömning kan ersätta eller komplettera en kvantitativ bedömning i situationer där indikatorer inte finns tillgängliga eller där man inte kommer åt exempelvis intressenternas åsikter med hjälp av dem. En kvantitativ bedömning är alltså inte entydigt bättre än en kvalitativ. Havsplaneringens karaktär som en samlande och samarbetsbetonande process utgör också en grund för att samla intressenternas åsikter.

I det här dokumentet beskrivs monitorerings- och evalueringsmodellen för den finska havsplanen och den har utarbetats i enlighet med anvisningarna för EU:s MSP Platform . Som en del av modellen har fastställda mål och indikatorer strukturerats enligt de mål som definierats för havsplaneringen i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Slutligen definieras konkreta rekommendationer och anvisningar för hur monitorering och evaluering kan genomföras i den finska havsplaneringens kontext.

2. MONITORERINGS- OCH EVALUERINGS- MODELLENS MÅL

Med hjälp av monitorerings- och evalueringsmodellen kan myndigheterna mäta och följa upp hur målen för havsplaneringen konkretiseras samt vid behov justera målen om till exempel förändringar i verksamhetsmiljön förutsätter det. Målen är de följande:

A. Fastställa de instanser som har ansvaret för att samla in, analysera och rapportera erforderliga data.

B. Systematiskt beskriva de valda indikatorerna: definition av indikatorer, datakällor, utgångsläge, målvärde samt begränsningar med avseende på målen.

C. Fastställa hur ofta data ska insamlas och rapporteras samt

D. Identifiera vem som i huvudsak använder indikatorerna. Till dessa räknas bland annat de myndigheter som svarar för havsplaneringen; övriga nationella/regionala myndigheter; myndigheter inom olika branscher; allmänheten i övrigt, inklusive medborgarorganisationer.

3. METODBESKRIVNING FÖR MONITORE- RINGS- OCH EVALUERINGSMODELLEN

Som en del av monitorerings- och evalueringsmodellen definieras utgångspunkter, mål, åtgärder, indikatorer, ansvar, tidplan och slutprodukt (bild 1). Vid upprättande av modellen iakttas följande användningsformer och branscher med anknytning till havsplaneringen: skydd och vård av havsnaturen, havsbaserad vindkraft,

maritim logistik, turism och rekreation, fiske och vattenbruk, sjöfartsindustri, blå bioteknik, utvinningsbranschen, kulturarv och försvaret.

Bild 1. Utvecklingsprocess för monitorerings- och evalueringsmodellen

In order for the authorities to be able to monitor the impleTydliga mål måste formuleras för att myndighe-
 terna ska kunna följa upp hur havsplanen verkställs, vil-
 ka konsekvenser den har och hur effektiv den är samt
 för att de ska kunna utveckla lämpliga indikatorer.
 Målen för havsplaneringen bör följa SMART-kriterierna
 (Specific – Measurable – Achievable – Relevant

– Time-bound): målen ska vara konkreta, mätbara, kun-
 na uppnås inom en viss tid, svara mot identifierade be-
 hov och vara tidsbundna. Målen kan även ligga på olika
 nivåer (se bild 2).

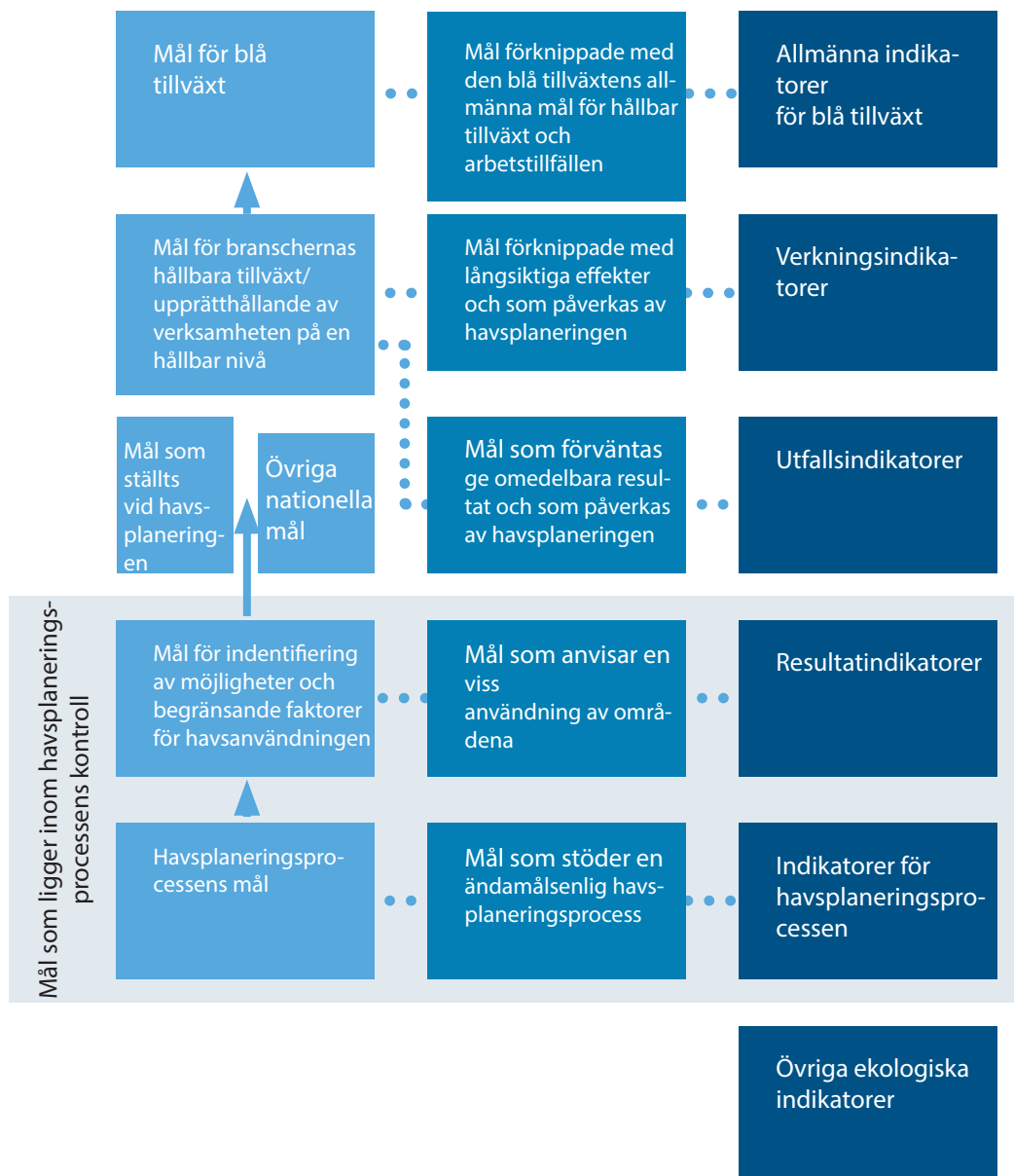

Bild 2. Definition av mål och indikatorer för monitorerings- och evalueringsmodellen

Havsplaneringsmyndigheterna övervakar endast processens mål och operativa mål, medan havsplanen och externa faktorer i sin tur påverkar de andra nivåerna. De övergripande målen borde dock beaktas i planeringsprocessen eftersom de ofta är beroende av det politiska beslutsfattandet, som påverkar havsplaneringen. Vid planeringen av målen har följande beaktats:

- Mål för blå tillväxt, nationella strategier/policyer/åtgärdsplaner samt mål som ställts i de regionala och

lokala strategierna/policyerna/verksamhetsplanerna

- Mål för de olika sektorerna inom den blå ekonomin
- Mål för mångfald i miljön/biologin eller mål för att upprätthålla och främja en god status i havet
- Målen för havsplaneringsprocessen
- Konkretisering av SMART-kriterierna
- Göra intressenterna delaktiga

När målen har formulerats kan de kopplas till indikatorer som mäter hur målen uppnås på alla olika nivåer (se bild 3).

- Allmänna indikatorer för blå tillväxt (till exempel antalet arbetstillfällen, mervärde och utsläpp av växthusgas); användning som kontextindikatorer
- Verkningsindikatorerna följer utvecklingen inom den blå ekonomins branscher

• Utfallsindikatorerna är kopplade till de olika sektorerna inom den blå ekonomin och de beskriver socioekonomiska och ekologiska synpunkter

• Resultatindikatorerna mäter framskridandet mot de operativa målen och de borde vara kopplade till funktionella ekologiska mål samt beakta växelverkan mellan land och hav

• Indikatorer för havsplaneringsprocessen: kvantitativa (till exempel antal förhandlingar) och kvalitativa

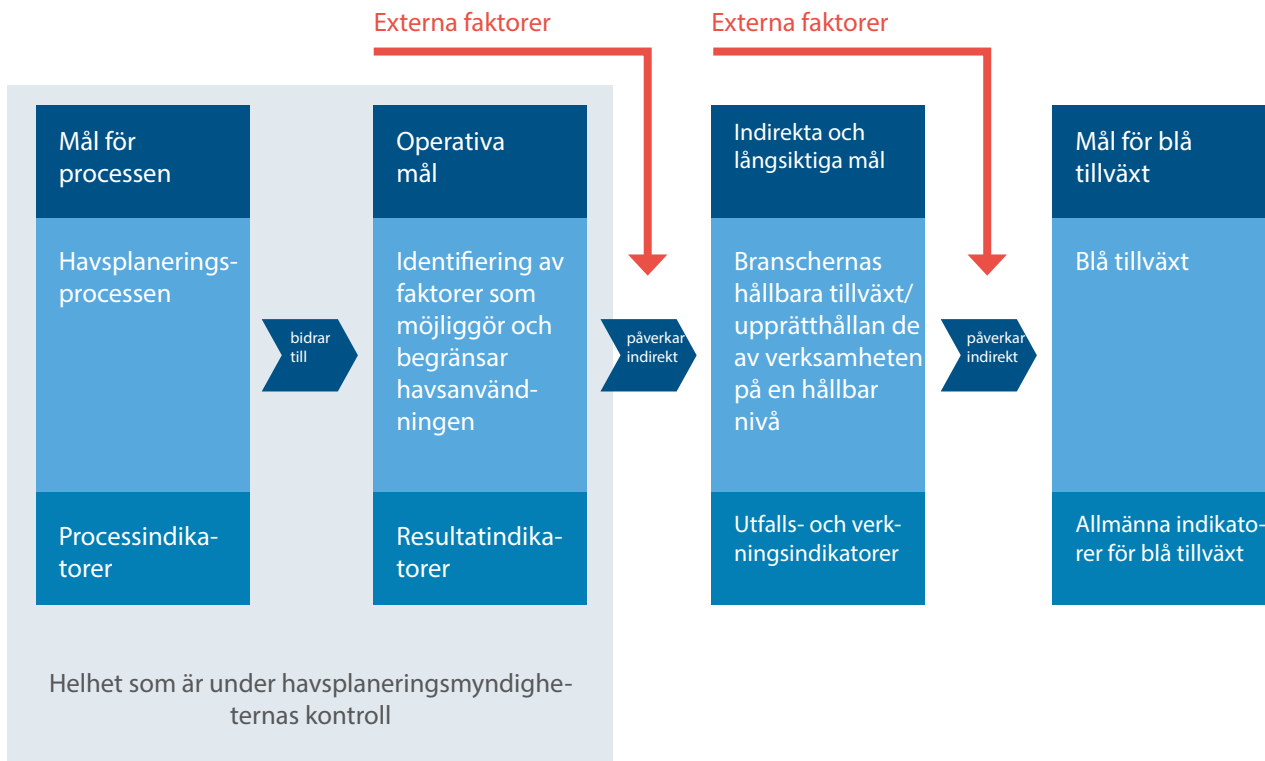

Bild 3. Havsplaneringens konsekvenskedja

De definierade indikatorerna används för att följa upp hur målen uppnås både när havsplanerna bereds och när de är klara. För indikatorernas del iaktas kvalitetskriterierna i EU:s MSP Platform.

Målet är att tillhandahålla kvalitativ och kvantitativ information för att kunna hjälpa aktörerna inom det offentliga att kommunicera, förhandla eller fatta beslut.

Vid valet av indikatorer borde följande kvalitetskriterier iaktas:

- de så kallade SMART-kriterierna: indikatorerna borde vara konkreta, mätbara, kunna uppnås inom en viss tid, vara betydelsefulla med avseende på målen samt tidsbegränsade (det vill säga det borde finnas en tydlig

förväntning beträffande när de definierade målen förväntas bli uppfyllda).

- kostnadseffektivitet: kostnaderna för att skaffa informationen borde kunna motiveras och stå i relation till de resurser som är tillgängliga för uppföljningen;
- normativitet/riktning: indikatorn ska ha en tydlig riktning (ökande eller avtagande) om havsplaneringen är framgångsrik
- intressenternas delaktighet i planeringen av indikatorsystemen
- enkelhet: indikatorerna borde vara så enkla som möjligt och lätta att förstå.

Utvecklingen av indikatorerna omfattar definition av utgångspunkter och tillhörande målvärden samt givna datakällor, inklusive hur heltäckande informationen är och analys av gapen. Målen definieras sannolikt på nytt beroende på hur målen uppnås, vilket även borde förutsätta att indikatorerna justeras.

När målen och indikatorerna har definierats kan de användas för att monitorera om de planerade processerna, produkterna, resultaten och effekterna fungerar. De indikatorer som ingår i planerna borde följas upp så länge planerna genomförs och information om förändringar borde tillställas berörda intressenter.

En systematisk datainsamling för de valda indikatorerna ger intressenterna information om i vilken utsträckning ställda mål har uppnåtts. Indikatorerna utgör en grund för mätning och definition av

havsplaneringsprocessens prestanda.

Slutligen beskrivs monitorerings- och evalueringsmodellen i indikatordokumentet för havsplaneringen. Beskrivningen omfattar utvecklingsprocessen för indikatorn, indikatorns kontext (till exempel strategiska handlingar), indikatorns hela struktur, arrangemang för anpassning av indikatorsystemet, viktiga antaganden och externa faktorer som påverkar uppnåendet av målvärdena samt sätten för att kommunicera hur målvärdena uppnås.

Resultaten från monitoreringen och evalueringen borde rapporteras till dem som använder indikatorerna och de kan leda till förändringar i indikatorsystemet och att målen omdefinieras (se bild 5).

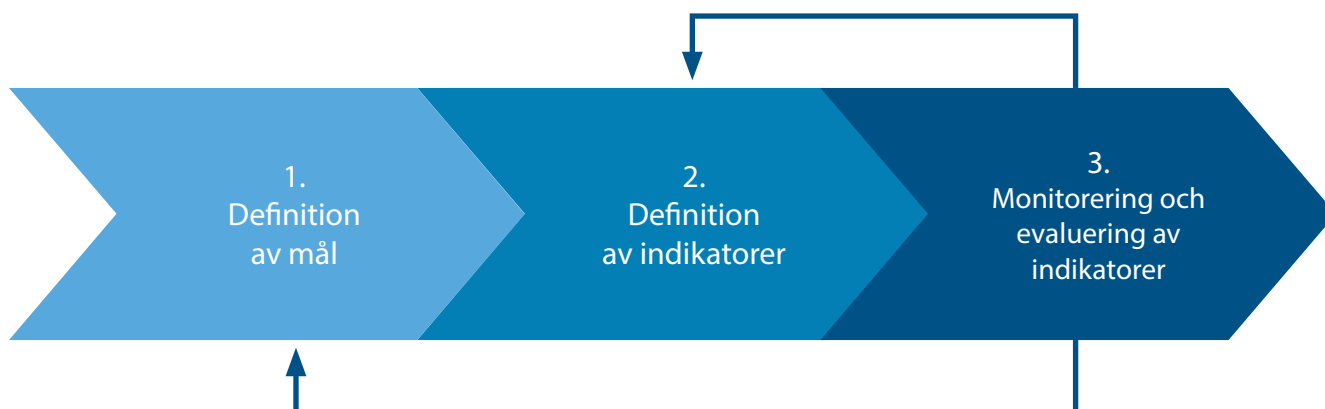

Bild 4. Responscykeln för monitorering och evaluering som en del av modellen

Utgångspunkter, mål och åtgärder definieras utifrån den ovan utarbetade konsekvensbedömningen.

Indikatorerna definieras i förhållande till målen och åtgärderna för varje bransch inom havsplaneringen. Målen och indikatorerna granskas i förhållande till de kriterier som definierats för målen med hjälp av EU:s MSP Plattform. Som en del av definitionen av indikatorer fastställs även de instanser som har ansvaret för insamling, analys och rapportering av indikatordata. Dessutom produceras en systematisk beskrivning av de valda indikatorerna. Den systematiska beskrivningen av indikatorerna borde innehålla åtminstone: definitioner av de valda indikatorerna; en detaljerad beskrivning av datakällorna; metod för beräkning av utgångsläget och

målvärdena; indikatorernas begränsningar i förhållande till målen; frekvens för datainsamling; frekvens för datarapportering.

Dessutom identifieras vem som i huvudsak använder indikatorerna. Till dessa räknas bland annat havsplaneringsmyndigheterna; övriga nationella/regionala myndigheter; myndigheter inom olika branscher; allmänheten i övrigt, inklusive medborgarorganisationer. Resultaten från monitoreringen och evalueringen borde alltid rapporteras till dem som använder indikatorerna och de kan leda till förändringar i indikatorsystemet och att målen omdefinieras.

4. Målen för monitorering och evaluering

Som en del av modellen har fastställda mål och indikatorer strukturerats enligt de mål som definierats för havsplaneringen i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Dessa tre övergripande mål är:

- Främja en hållbar utveckling och tillväxt av de olika formerna av havsanvändningen
- Främja en hållbar användning av naturresurserna i havet
- Främja uppnåendet av god status i den marina miljön

Vid sidan av dessa är viktiga mål även:

- Samordning av behoven för de olika formerna av havsanvändningen
- Beaktande av havets särdrag
- Beaktande av växelverkan mellan land och hav
- Beaktande av försvarets behov

Enligt SMART-kriterierna (Specific – Measurable – Achievable – Relevant – Time-bound) borde indikatorerna vara konkreta, mätbara, kunna uppnås inom en viss tid, svara mot identifierade behov samt vara tidsbundna för att man ska kunna se utvecklingsriktningen.

De fem första målen utgör grunden för klassificeringen av målen. Växelverkan mellan land och hav samt förvarets behov ingår i dessa bland annat som en del av de mål som fastställts för branscherna.

Utöver de övergripande målen – de som utgör grunden för klassificeringen av målen – har målnivåer definierats enligt följande:

- Målen för havsplaneringsprocessen
- Mål för identifiering av faktorer som möjliggör och begränsar användningen av havsområdena
- Mål som uppställts i havsplaneringsarbetet för branschernas hållbara tillväxt/upprätthållande av verksamheten på en hållbar nivå

- Övriga nationella mål för branschernas hållbara tillväxt/upprätthållande av verksamheten på en hållbar

nivå

- Mål för blå tillväxt

Målen för havsplaneringsprocessen har härletts från principerna för ekosystemsapproachen. De underliggande målen har definierats med stöd av anvisningen för European MSP Platform. Dessutom har zonindelningar och skillnader i planeringsområdena beaktats i havsplanen.

Målen för identifiering av faktorer som möjliggör och begränsar användningen av havsområdena har i huvudsak definierats utifrån dokumentet Zoner inom havsplaneringen och beteckningar för havsplanering. Dessa mål anger att ett område ska anvisas för en viss användning. Utplacering av funktioner i potentiella områden förutsätter en mer ingående planering. Vid planering och utveckling av alla funktioner är det viktigt att iakttas målet om en god status i den marina miljön.

De mål som uppställts i havsplaneringsarbetet för branschernas hållbara tillväxt/upprätthållande av verksamheten på en hållbar nivå utgår från de mål som definierats i de branschspecifika vägkartorna som utarbetats inom ramen för havsplaneringens visionsarbete. Utöver branscherna har målen indelats i ekonomiska, ekologiska och sociokulturella mål.

Övriga nationella mål för branschernas hållbara tillväxt/upprätthållande av verksamheten på en hållbar nivå är baserade på nationella politiska linjedragningar och strategier samt på EU-direktiv eller de nationella planer som verkställer dessa i den utsträckning de varit relevanta.

Målen för blå tillväxt har i stor utsträckning härletts från strategier på EU-nivå (bland annat Strategin för blå tillväxt, Östersjöstrategin) samt i tillämplig utsträckning från nationella strategier.

Målen har förtecknats i en separat Excel-fil. För vissa av målen har ett separat övergripande mål och vid behov flera underliggande mål definierats. En del av målen är också sinsemellan liknande, vilket innebär att det finns en inbördes länk mellan dem. De indikatorer som har fastställts för uppföljning av målen har definierats på en separat flik och det finns länkar till de viktigaste indikatorerna i anslutning till målen.

5. ANVISNING FÖR GENOMFÖRANDE AV MONITORERING OCH EVALUERING

Hur de uppställda målen uppnås borde följas för såväl planeringsprocessen som den färdiga planen. När målen och indikatorerna har definierats kan de användas för att monitorera om de planerade processerna, produkterna, resultaten och effekterna fungerar. De uppställda målen ska kunna justeras och ändras och detta påverkar även de indikatorer som används.

En systematisk datainsamling för de valda indikatorerna ger intressenterna information om i vilken utsträckning ställda mål har uppnåtts. Indikatorerna utför

grunden för mätning och fastställande av havsplaneringsprocessens prestanda.

Resultaten från monitoreringen och evalueringen borde rapporteras till dem som använder indikatorerna och de kan medföra förändringar i indikatorsystemen samt en omdefinition av målen.